

VI BØR ERKJENNE VÅR EGEN SKYLD

Tiden burde nu være moden for en strengt objektiv deling av skylden mellom

1. Norge selv,
2. Tyskland,
3. Vestmaktene.

Enu er det vanlig å legge skylden utelukkende på angriperen. I den av Universitetet i Oslo utgitte almanakk heter det ved datoen 9. april: «Tysk overfall på Norge 1940», her betyr «overfall» et grunnløst angrep, et objektivt uttrykk ville være: «Tysk lynangrep».

Ennu savner vi en uttømmende fremstilling av forspillet, en av de beste foreliggende redegjørelser har orlogskaptein E. A. Steen gitt i «Norges Sjøkrig 1940—1945», bind I (særlig avsnittet «Tysklands og Vestmaktens planer og forberedelser for en Norgesaksjon»).

I denne artikkel kan bare hovedpunktene i årsakskomplekset bli nevnt.

Skandinaviske nøytralitet var i tysk interesse, særlig var bruken av kystleden i Norge nesten uunnværlig. Hitler hadde opprinnelig ikke planlagt å trekke de nordiske stater inn i krigen mot vestmaktene. Men helt fra unionsoppløsningen 1905 hadde man fryktet at England i en krig med Tyskland ville okkupere havner i Norge.

Ved sin spionasje høsten 1939 kom Canaris til den oppfatning at England ville skaffe seg flåtebasen i Norge og ikke møte alvorlig motstand, dette fremholdt han personlig for storadmiral Raeder. Denne forela 10. oktober spørsmålet for Hitler. Begge foretrakk norsk nøytralitet, men fant engelsk okkupasjon farlig. Dengang forberedte Hitler angrep på Vestfronten (det ble utsatt gang på gang), derfor lot han Norges spørsmålet hvile inntil videre.

Russlands angrep på Finland 30. november fremkalte sterke krav om militær hjelp til Finland fra vestmaktene, deres inn gripen via Narvik ville føre til stans av den svenske malmutførsel til Tyskland.

Regjeringens og Stortingets blindhet en skam for nasjonen. Motstandsbevegelsen rehabiliterte oss i en viss grad

Under besøk i Berlin i desember fremholdt Quisling for Raeder og Hitler at det var en overenskomst mellom den engelske og den norske regjering om eventuell okkupasjon.

Nu gav Hitler i slutten av desember ordre om sakkynndig undersøkelse av spørsmålet.

Sannsynligvis fikk man opplysninger om de engelske og franske henvendelser til Norge og Sverige 27. og 28. desember og det truende engelske memorandum av 6. januar 1940.

I Altmarkaffæren 16. februar så Hitler et avgjørende bevis for at Norge ikke ville motsette seg engelske nøytralitetskremlinger. Derfor ble general von Falkenhörst tilkalt 29. februar og fikk i oppdrag å utarbeide angrepsplanen.

Raeder regnet med store tap for flåten, planen stred mot alle krigskunstens regler, men kunne allikevel lykkes ved overrumpning. Det overordentlig dyktige angrep 9. april ble forsvaret som en preventiv forholdsregel.

Skjønt jeg var en forbitret motstander av Nazi-Tyskland, har jeg etter inngående studier ikke kunnet anse angrepet som folkerettsstridig, når vestmaktene faktisk hadde lignende planer mot Norge.

Dette var et gammelt spørsmål.

I en samtale i desember 1907 uttalte kong Haakon til den svenske minister i Kristiania Günther at i en krig mellom England og Tyskland ville sannsynligvis England sette seg fast i en eller annen norsk havn.

Utenriksminister Løvland ven-

det også at England i en krig med Tyskland ville okkupere en norsk havn, kanskje Flekkefjord eller Mandal. Dette refererte den britiske minister Herbert 12. januar 1908 til Foreign Office.

I april 1913 fremholdt Churchill i et brev til utenriksminister Grey at England under en krig med Tyskland burde okkupere en havn i Norge.

Som ledd i blokaden av Tyskland ønsket England utlegging av miner i den norske skipsled, i oktober 1918 samtykket den norske regjering og lot legge miner fra Karmøy til Ulstein og de fra til tremilsgrensen. Tyskland var da så svekket at det måtte nøye seg med protest.

Det var således gamle tanker Churchill i september 1939 tok opp igjen, han ville stoppe malmutførselen fra Narvik ved å legge ut miner i norsk farvann, han gjorde forestillinger om dette 29/9, 27/11, 15/12, 16/12, 22/12, men møtte motstand i regjeringen. Churchill var klar over at Tyskland da ville gripe inn, i sitt memorandum 16. desember skrev han: «we have more to gain than lose by a German attack upon Norway or Sweden».

Under forhandlingene i London om handelsoverenskomst stilte lord Glenconner 16. desember krav om at Norge skulle stoppe all utførsel av næringsmidler til Tyskland og truet med blokade hvis dette ble avslått. I den offisielle innberetning fra vår handelsdelegasjon heter det:

«Hvad angikk Norges frykt at Tyskland ville gå til represallier, så mente Glenconner at det var små muligheter for at Tyskland virkelig ville gå til angrep på Norge. A landsette tropper i Norge var utenfor tyskernes militære muligheter. Det ville også være temmelig nytteløst for dem å bombardere byer eller fabrikker, da en slik fremgangsmåte ikke ville skaffe dem de tilførsler de trengte. Skulle noe av dette allikevel skje, ville det være Englands sak «to do things which would hurt Germany even more».

Allerede 16. september 1939 hadde den britiske minister Dornier sagt til Koht «at han hadde fullmakt fra regjeringa si til å seia meg i trumål at om Tyskland gjorde noko slag krigstiltak mot Noreg, så ville den britiske regjeringa ta det som det var gjort imot Storbritannia sjølv. «Koht svarer: «fred og fridom i krigstid 1939—1940» s. 65)».

Spørsmålet om militær hjelp fra vestmaktene til Finland voldte flere henvendelser til Norge og Sverige, således 27. og 28. desember. I denne forbindelse uttalte den britiske minister til Koht at vestmaktene ville trygge Stavanger, Bergen og Trondheim. Koht fremholdt at Oslo lå nærmere Tyskland og lettere kunne komme i fare, men dette avviste ministeren.

Tyskland motsatte seg ikke at Sverige og Norge selv hjalp Finland, men samarbeide med vestmaktene ville føre til krig. Norge og Sverige kunne derfor ikke tillate gjennomsire av tropper.

England klaget i et memoran-

Amerikansk presse viet overfallet på Norge stor oppmerksomhet. Denne tegningen fra «Washington Post» er karakteristisk for den amerikanske reaksjon.

dum 6. januar 1940 over at tre skip var blitt torpedert i norsk farvann av tyske undervannsbåter, den engelske regjering «finner seg derfor nødsaget til å ta hensyn til den stilling som er oppstått, og til å utvide området for sine marineoperasjoner til de farvann som således er blitt et operasjonsfelt for fiendens sjøstridskrefter».

Truselen ble ansett som så alvorlig at kong Haakon etter oppfordring 7. januar sendte et telegram til den engelske konge med henstilling om ikke å krenke Norges nøytralitet.

I den siste fase av den finsk-russiske krig gjorde vestmaktene et nytt forsøk på å trekke Norden inn i krigen ved en henvendelse 2. mars 1940 til Norge og Sverige om tillatelse til gjennomsire av tropper. England var villig til å sikre Trondheim, Bergen og Stavanger, Norge og Sverige avslo anmodningen. Da var det fredsforhandlinger i gang mellom Finland og Russland, freden ble sluttet 12. mars, meget mot vestmaktens ønske. Deres hjelp ville ikke kunnet redde Finland, deres virkelige motiv var å stanse malmutførselen og provosere Tyskland til å angripe Norge og Sverige.

100270

De høyeste franske myndigheter ønsket et nytt krigsteater på den skandinaviske halvøy for å lette trykket på Frankrike.

28. mars besluttet det øverste krigsråd i London å sende noter til Norge og Sverige 1. eller 2. april og 5. april legge miner i norsk farvann. Strid om samtidig mineslipp i tyske farvann voldte utsettelse, noten til Norge ble avlevert om kvelden fredag 5. april og minene lagt tidlig om morgenen mandag 8. april.

Admiral Darlan gjorde i et memorandum av 30. mars oppmerksom på at Tyskland hadde samlet styrker til «en ekspedisjon til baser i Syd-Norge (Stavanger) eller Sverige» og sannsynligvis ville rykke inn på den skandinaviske halvøy umiddelbart etter vestmaktene.

Men tyskerne kom først. Hvis englenderne var kommet først, ville de neppe kunnet holde hele landet besatt, Norge ville allikevel blitt krigsskueplass, kanskje ville den norske hær da kunne utrettet litt mer på engelsk side. Den største fare ville vært det tyske luftvåpen. Men det nytter lite å drøfte dette «hvis».

Alle ærlige nordmenn bør innrømme at vestmaktene hadde planer om å drive Norge ut av nøytraliteten, og at Tyskland ville foretrukket norsk nøytralitet, men fant å måtte komme vestmaktene i forkjøpet.

VI kommer nå til spørsmålet om Norges egen skyld. Spørsmålet er ikke hvorfor forsvaret var i en så elendig tilstand, men hvorfor «den forutsette utenriksledelse» sviktet.

I stortingsmøtet på Hamar 9. april opplyste Koht at regjeringens medlemmer hadde på kvelden kl. mellom 9 og 10 i går kveld, og vi hadde då ingen tanke om det som kom til å henda snart etters.

Koht var utenriksminister fra 20. mars 1935, fra 1936 ventet han en ny stor europeisk krig, i 1939 antok han at den ville bryte ut i september. Dette var riktig forutsatt, men feilvurderinger satte straks inn.

De fire nordiske utenriksministre holdt møte i Oslo 30.—31. august 1939. De var enige om at utsiktene til å bevare nøytraliteten i visse måter var bedre enn i 1914, det ville komme et hardere økonomisk press, men rent militært ville faren ikke være så stor som i 1914—1918. Hvordan gikk det?

30. november 1939 angrep Russland Finland, 9. april 1940 angrep Tyskland Danmark og Norge.

Koht selv kom snart til den vurdering at vestmaktene gjerne ville drive Norge inn i krigen, og at Tyskland fant norsk nøytralitet gavnlig for sine egne interesser, men kunne bli provosert av vestmaktene til å angripe Norge.

Dette var en riktig vurdering, men det er ikke det som han forstod at vestmaktene (sær Frankrike) ønsket et tysk angrep på Norge og Sverige for å få et nytt krigsteater her.

Det kan bebreides Koht at han ikke satte seg inn i forsvarets tilstand. Admiral Diesen konfererte under tiden med ham, men forsvarsrådet hvor han skulle ta del, holdt ikke møter, og han konfererte visstnok aldri med generalstabens sjef.

Tyskland, England, Frankrike hadde militærattachéer i Norge, men Norge hadde ikke en eneste militærattaché. Minister Scheel i Berlin ønsket å få en militærattaché dit, men skjønt Koht nært dyp mistillit til legasjons-

Denne stang, fikk Scheel ikke denne hjelp. Koht synes ikke å ha lagt vekt på de opplysninger militærattachéer kan samle, men de kan i det minste ved selvsyn vurdere en stats militære styrke, nettopp vurderingen av Tysklands og vestmaktene relative styrke var feilaktig (herom senere). 4. april 1940 fikk minister Scheel advarsler fra den hollandske marineattaché Sas, den danske Kjølsen og den svenske Fors-hell, men Koht festet ikke lit til dem.

Regjeringens valg av oberst Birger Ljungberg til forsvarsminister (fra 22. desember 1939) var et feilgrep. Jeg spurte Magnus Nilssen hvorfor det ikke ble Ruge, han svarte at Ruge ville blitt for dyr. Ruge ville sikkert gjort seg stekt gjeldende og forlangt mobilisering i tide.

Nygaardsvold henviste uttrykkelig Ljungberg til bare å stille med forsvarsdepartementets saker, «det politiske skal vi greie med og ta ansvaret for».

Under en stor europeisk krig er det en plikt for en nøytral stats utenriksminister å holde seg underrettet om forsvaret er sterkt nok til å kunne avvise nøytralitetsbrudd, men Kohts egne uttalelser i boken «Norway Neutral and Invaded» (1941) s. 61—62 viser tydelig at han anså forsvaret tilstrekkelig. På kysten i vest og nord ville den britiske flåte «be able to prevent any attack coming from Germany» og i syd var det god grunn til å tro «that the country was comparatively well protected against aggression».

Dette sikket særlig til Oslofjorden. Det måtte være en av de viktigste oppgaver å sikre statsmaktens oppholdssted. At dette rikets nervesentrum ble lammet allerede om formiddagen 9. april var den største av de ulykker som da rammet vårt land.

I august 1914 ble minene straks lagt ut og var siden på plass under hele krigen. I april dagene 1940 var det spørsmål om utlegelse av miner, men det ble ikke gjort. Også ellers var ordningen uforsvarlig.

Koht har selv særlig erkjent sin feilvurdering. I «Norsk utenrikspolitikk fram til 9. april 1940» skrev han (s. 53) at han «reknede hovedfaren for å vera trugsmålet om fransk-britisk makt-inngrep mot oss. Faren for tysk maktbruk mot oss var for meg det subsidiære, noko som berre fylgde av det fyrste, — som sagt med unntak for det som kunde hende med Sør-Noreg. Alle kan

no sjå at eg mistok meg i dette. — — — Dertil kjem at eg mistok meg på dei militære vilkåra. Men der hadde eg vel kanskje enda betre grunnar for tankane mine. Eg har alt nemnt at eg delte den almenne illusjonen om den absolutte britiske overmakta på sjøen, — jamvel norske militære hadde same illusjonen. Dessutan trudde eg det norske kystforsvaret var sterkare enn det syntte seg å vera».

Ledende politikere i regjeringen og Stortinget gjorde lignende feilvurderinger som Koht.

Stortinget hadde en stor debatt om forsvarets tilstand i hemmeligt møte 3. mai 1939. *Motiv- og innstilling* uttalte da bl.a.:

«Man taler bestandig om og man synes å mene, at det er Tyskland det her trengfor, all gjelder. Men er det sikkert? — — —

I den forrige krig var stillingen noe anderledes, fordi Tyskland hadde en sjøgående flåte så stor og mektig at det mente å kunne ta kampen opp med Storbritan-

nia i Nordsjøen. Nu er stillingen den at den tyske flåte på langt nær er sideordnet med den britiske — ikke idag, ikke i morgen. Det vil gå lang tid hen før det blir tilfelle. Følgelig har ikke Tyskland den samme interesse som forrige gang av militært å sette seg fast på Norges kyst, for det ville koste så overordentlig meget å holde en slik position like overfor Storbritannia».

I utenrikskomitéens møte 31. august 1939 uttalte *Hambro*:

«Personlig er jeg av den oppfatning at etter forholdsvis kort tid vil det ikke være tyske fly utenfor Tysklands grenser, og det vil heller ikke være tyske marine-fartøyer over havets overflate. Den enorme overlegenhet de allerede har i luften, i forbindelse med den kolossale bensinmangel i Tyskland, gjør det ytterst usannsynlig at man derfra vil kunne gjøre svært meget».

Denne overvurdering av Englands styrke og undervurdering av Tysklands var en viktig årsak til den hos de fleste rådene optimisme.

Koht var dog engstelig for at vestmaktene kunne foreta skritt som ville drive Tyskland til motaksjon, men han trodde ikke at tyskerne ville komme først. Han festet ikke lit til etterretningene fra legasjonen i Berlin eller forlydende i verdenspressen, han la ikke engang etterretningene frem for regjeringen. I sin bok «Leve eller dø» (s. 266 fig.) meddeler Trygve Lie hvordan regjeringen først i 1941 i London fikk rede på disse rapporter (gjengitt som bilag i boken).

Er det bare etterpåklokskap å mene at Koht burde lagt større vekt på dem?

Generalstabssjefen oberst *Hatledal* var meget bekymret over stillingen og foreslo fra 5. april gang på gang mobilisering, men måtte ikke forståelse hos forsvarsminister Ljungberg. Koht la langt større vekt på de noter som den britiske og den franske minister overleverte til ham kl. 19 og 20 fredag 5. april. Disse notene som egentlig skulle vært avlevert allerede i april, var meget skarpe, men sa intet om vestmaktens planer.

Mandag den 5. april litt før klokken 6 morgen fikk Koht engelske og franske noter om den forestående mineutlegging i norsk farvann. Nu forstod han og de andre politikere at det var fare for tysk motaksjon, men de ante ikke at et tysk angrep var umiddelbart forestående.

Ved middagstid ble transportskipet Rio de Janeiro senket utenfor Lillesand med tyske soldater ombord, de forklarte at de var på vei til Bergen.

Koht kombinerte ikke denne affære med de advarsler han hadde fått.

Ljungberg betraktet Rio de Janeiro-affæren som en nøytralitetskrenkelse, ikke som et varsel om et forestående angrep på Norge» (forklaring for Undersøkelseskommissjonen).

Admiral *Diesen* «trodde at de tyske skipsbevegelser måtte gjelde Danmark eller mulligens Vesterhavsoyene, Sjetland eller Færøene. Det falt ham ikke inn at det kunne gjelde Norge, iallfall trodde admiralen ikke på det. Oppgaven fra Rio de Janeiro's folk om at de skulle til Bergen, mente admiralen var kamouflasje» (Undersøkelseskommissjonen innstilling s. 95).

Andre politikere var like blinde. *Hambro* skriver («De første måneder» s. 18) at de reddede tyskere «fortalte en forbløffende

historie om at de var på vei til Bergen for å hjelpe nordmennene med å forsvare sitt land mot englendere og franskmenn. Hvor skjebnesvanger denne beretning var lot ikke til å gå opp for de fleste av tingets medlemmer. Det lot da vel nærmest til å være enda et forbausende, men ganske pussig vidnesbyrd om hvor villig tyskerne var til å tro hva-somhelst som deres overordnede sa til dem».

Undersøkelseskommissjonen skrev i sin innstilling (s. 83): «Tyske dokumenter viser at en i tyske militære kretser var i høyeste grad nervøs, fordi den tyske plan var blitt røpet i og med senkningen av Rio de Janeiro. Denne nervøsiteten var ikke nødvendig».

8. april ble det forhandlet om mineutleggingen i den utvidede utenrikskomité klokken 10—11.30 og i Stortinget fra kl. 17.15—17.35 og for lukkede dører kl. 18—19.15, — referatet fra dette møte er dessverre defekt. Forhandlingene trakk så lenge ut at Nygaardsvold og Koht bad om avslutning på regjeringen kunne få holdt møte, — dette ble tatt ille opp som en fornærmelse mot Stortinget.

Om ettermiddagen fikk Utenriksdepartementet telegrafisk meddelelse fra den engelske regjering om at tyske krigsskip nærmet seg Narvik. Koht har fortalt hvor vanskelig han hadde for å begripe denne melding, engelske krigsskip hadde jo om morgenen lagt miner i Vestfjorden, kunne de ikke hindre tyske krigsskip i å gå inn til Narvik? Dette var den eneste advarsel England sendte, skjønt vestmaktene godkjente tyskernes forberedelser (husk admiral Darlans memorandum 30. mars 1940).

I regjeringens organ Arbeiderbladet som dengang utkom om ettermiddagen, skrev utenriksmedarbeideren *Finn Moe* 8. april en beroligende artikkel som sluttet med ordene: «Det er derfor all grunn til for det norske folk å se fuldstendig rolig på den videre utvikling av den kritiske situasjonen landet er kommet opp i. Selv om Tyskland skulle bruke

M. Side

2

et voldsomt språk, kan der ennå være utveier.

III.

Orlogskaptein E. A. Steen har gitt følgende fremstilling av et engelsk tilsagn (Norges sjøkrig 1940—1945, bind I, s. 201):

Om formiddagen 8. april «kom den britiske marineattaché, admiral Boyes, til Admiralstabens etterretningsavdeling og sa til kaptein Steen: «De kan meddele admiral Diesen at jeg har grunn til å tro at også («I have reason to believe that also») en britisk flåtestyrke er på vei for å møte de tyske sjøstridskrefter som er stukket ut til sjøs».

Denne meddelelse var interessant av to grunner. For det første syntes den å vise at britene hadde kjennskap til den tyske oppmarsj, og for det annet tydet den på at britene hadde til hensikt å møte de tyske skip med sterke sjøstridskrefter i Kattegat eller Skagerak. Både av kommanderende admiral og i Admiralstabens ble den derfor oppfattet slik at det i løpet av dagen ville bli et større sjøslag i disse farvann mellom britiske og tyske styrker som man håpet ville resultere i at den tyske oppmarsj, hvor den enn skulle, ville bli slått tilbake med store tap. Og admiral Diesen gav straks ordre om

at meddelelsen skulle bli sendt i Sjøfartsdistrikt.

Det viste seg senere at admiral Boyes' meddelelse var feilaktig. Britiske overvannsstridskrefter løp overhodet ikke inn i Skagerak eller Kattegat 8. april.

Steen opplyser ikke til hvem ellers dette trøsterike tilsagn ble meddelt. I hvert fall fikk Koht beskjed, han skriver («For fred og fridom i krigstid 1939—1940», s. 214) at han under møtet i Utenriksnevnden om formiddagen fikk «ei melding om at ein tysk flåte var på veg upp Kattegat, og samstundes ei melding (frå den britiske marineattachéen) om at ei britisk flåteavdeling var på veg over Nordsjøen og skulle møte tyskane».

Ifølge Undersøkelseskommissjonens innstilling (s. 92) nevnte Koht beskjeden fra Boyes i Utenrikskomiteen. Dens medlemmer har sannsynligvis meddelt den videre, regjeringen har sikkerlig kjent den.

General Laake forklarte for Undersøkelseskommissjonen «At når Regjeringen ikke beordret minene ut og ikke gikk til mobilisering, trodde han at årsaken var den at Regjeringen av en for ham ukjent grunn regnet med at britiske sjø- eller luftstridskrefter ville gripe inn mot

den tyske aksjon og stanse den».

Det er ikke opplyst om Kongen har kjent det engelske tilsagn, har har utvilsomt hatt rede på at tyske krigsskip hadde stukket ut til sjøs, men kan ikke ha regnet med umiddelbar fare for Norge. Han var i Oslo Militære Samfunds møte hvor advokat Brøgger holdt foredrag om bordets gleder, og han ble der utover kvelden. Han hadde ennå ikke lagt seg da flyalarmen kom ved midnattstid.

Admiral Boyes må ha fått ordre fra London om å gi denne beskjed. Samtidig visste Admiralitetet at det dengang ikke fantes engelske overvannsstridskrefter i Skagerak eller Kattegat. Hvorfor ble dette beroligende, men misvisende tilsagn sendt?

Regjeringen og Stortinget kan ikke ha regnet med et sådant lynangrep som generalstabens Øyvind Øi forutsa i Oslo Militære samfund 6. mars 1939 (kfr. Morgenbladet nr. 46).

Hitler hadde også tidligere foretatt overraskende angrep.

Efter 1905 hadde de fleste følt seg trygge i tillit til Integritetstraktaten, Folkeforbundet og navnlig til England. Når det ikke var grunn til å frykte noen fremtidig krig, burde vi bare ha et etiketteforsvar eller helst avvæpning. Opprettholdelse av selvsten-

digheten ved egen kraft ble ansett som en utopi.

I 1940 ble «den forutseende utenriksledelse» blottet som en utopi, på den vår hærordningen av 1933 bygget. Et brukbart forsvar kan ikke bli improvisert med kort varsel, det må alltid holdes ved like ved ~~varsel~~ og stadig modernisering av utstyr og metoder.

Fra 1936 ble det gitt større bevilgninger til forsvaret, men ikke i rimelig forhold til opprustningen i Sverige.

Både på regjeringen og Stortinget passer Ibsens ord:

«I anelsens mangel har fyren med hoven sin beste engel».

Det har vært hevdet at det ikke ville nyttet noe om re-

gjeringen hadde mobilisert 5. april således som generalstabsjefen foreslo. «Stille» mobilisering med skriftlig innkallelse ville virket for sent, men det burde gjennom kringkastingen og pressen vært påbudt øyeblikkelig mobilisering, alarmtilstand for flåten og kystfestningene og utlegging av miner. Derved ville *overraskelsesmuligheten* bortfalt, det har tyske sakkynndige erkjent.

Den rådende *blindhet* hos regjeringen og Stortinget var en *skam*. I Sverige ble det dømt strengt om Norges uforberedthet. Den svenske riksdagsmann, vice-

talsmann i Annetkammer Ivar Østerstrøm uttalte 29. april 1940:

«Historien har knappast något motsvarande exempel till det norska på allmän upplösning, desorganisation, förvirring, brist på fattning och ledning samt hopplös uppgivelsevilja. Man frågar sig hur det är möjligt, att en demokratisk nation till den grad kan falla sönder i provets stund och visa sig vara skal utan kärna. Allting har ett pris. Även friheten. Ett pris i pengar och ett moralisk pris. Norge har på ett avgjörande sätt brustet beträffande båda dera. Dess öde måste fullbordas».

Det var harde ord og ubarmhjertige på det tidspunkt, men de hadde en kjerne av bitter sannhet.

Presidentskapets og stortingsflertallets holdning under riksrådsforhandlingene i 1940 var også en nedverdiggende fellvurdering.

Motstandsbevegelsen rehabiliterte til en viss grad Norges navn, men den må ikke bli skrytt opp til et heltepos.

Vårt folk bør lære den hele sannhet å kjenne og erkjenne sin egen skyld for 9. april og fem års okkupasjon.